

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § *Maksun periminen / Uttag av avgif*

Kirjalliseen laskuun on liitettävä oikaisuvaatimus ja tieto mahdollisuudesta maksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen. Myös mahdollisuudesta tehdä sopimus maksusuunnitelmasta ja mahdollisuudesta hakea toimeentulotukea.

Kuntien tulee itse hoitaa asiakasmaksujen perintää ja lopettaa perintäyhtiöiden käyttäminen.

Tämä parantaisi rikosseuraamusasiakkaiden mahdollisuuksia päästä peruspalveluihin ja vähentäisi maksamattomista laskuista aiheutuvia perintäkuluja ja ulosottoa. Erityisesti vankilasta vapautuvilla on muutoinkin vaikeuksia päästä terveydenhuollon palveluihin.

2 b § *Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan*

Maksut eivät saa aiheuttaa asiakkaalle ja hänen perheelleen taloudellisia ongelmia eivätkä maksut saa olla esteenä tarpeellisten palvelujen käyttämiselle. Tätä voidaan ehkäistä maksujen kohtuullistamisella tai perimättä jättämisellä, mihin lakiesitys hyvin vastaa. Lain voimaantulon jälkeen tulee seurata maksujen alentamisen tai perimättä jättämisen käytäntöä ja ohjeistaa viranomaisia/toimijoita edelleen näissä asioissa. Toiminnan pitää olla joustavaa, jotta asiakas ei joudu valittamaa kunnan maksupäätöksestä. Valitus hallinto-oikeuteen tulee vähävaraiselle asiakkaalle kalliiksi. Mikäli hallinto-oikeus ei muuta valituksenalaista päätöstä on asiakkaan maksettava 260 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu.

Tutkimusten ja selvitysten mukaan asiakasmaksulain 11 §:ää ei ole juurikaan toteutettu kunnissa ja sairaanhoitopiireissä. Kela on kuitenkin edellyttänyt ensisijaisesti maksuvapautusta ennen toimeentulotuen myöntämistä. Kun asiakas ei ole pystynyt maksamaan saamaansa asiakasmaksua, on lasku annettu yksityisen perintäyhtiön perittäväksi välittämättä seurauksista asiakkaalle.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Asiakkaalle on hyvissä ajoin lähetettävä kutsu vastaanotolle ja häntä tulee muistuttaa varatusta ajasta lähempänä vastaanottoaikaa. Tämä voisi vähentää käyttämättömiä aikoja silloin, kun asiakas on tavoitettavissa. Asiakkaalle tulee antaa mahdollisuus selvityksen antamiseen jälkeinpäin, jos aika on jäänyt käyttämättä ja peruuttamatta, jolloin maksu voidaan jättää perimättä.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Erittäin hyvä, että hoitajavastaanottokäynnit esitetään maksuttomiksi samoin kuin se, että alle 18-vuotiailta ei jatkossa perittäisi maksua polikliinisestä hoidosta ja tutkimuksesta.

Olisi perusteltua, että myös lääkärikäynnit olisivat maksuttomia, jolloin vaikeassa taloudellisessa asemassa ja paljon palveluja tarvitsevat voisivat paremmin päästä terveyspalveluihin riittävän aikaisin, mikä vähentäisi erikoissairaanhoidon paineita. Monessa maassa terveyspalvelut ovat ilmaisia. Niissäkin maissa, joissa on maksuja, maksut ovat pienempiä kuin Suomessa.

Rikosseuraamusasiakkaiden terveydentila on pääosin erittäin heikko. Heidän sekä somaattinen että psyykinen sairastavuutensa ja pitkäaikaisen hoidon tarve on erittäin paljon suurempi kuin väestöllä keskimäärin. Tyypillisesti he putoavat palveluiden ulkopuolelle eivätkä hoidolliset jatkumot vankiterveydenhuollosta muuhun terveydenhuoltoon toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Päihdeongelmat vaikeuttavat hoitoon pääsyä. Velkaongelmat ovat erittäin yleisiä.

Avohoitona toteutettu päihdekuntoutus sekä sosiaali- että terveydenhuollon toimenpiteenä tulee olla maksutonta ja matalakynnyksistä

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Suun terveydenhuollon lisääminen maksukatton piiriin on hyvä ehdotus ja parantaa heikoimmassa asemassa olevien tilannetta. Hyvä parannus on myös se, että toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut ja esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilön antama neuropsykologinen kuntoutus kerryttäisivät maksukattoa samoin kuin vastaavat etäyhteyden avulla annetut palvelut.

Esityksessä on luovuttu aiemmassa esityksessä vielä mukana olleesta kuntien velvollisuudesta seurata maksukaton kehittymistä ja ilmoittaa siitä asiakkaalle. Tämä on ongelma, koska monien asiakkaiden on vaikea, jopa mahdotonta seurata maksujen kehitystä ja he päätyvät maksamaan liikaa.

Kolmen eri maksukaton yhdistäminen olisi myös perusteltua. Väestön oikeus riittäviin ja yhdenvertaisiin sosiaali- ja terveystalouteihin ei toteudu riittävästi ilman maksukattojen yhdistämistä

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

-

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

-

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård*

-

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Perusteltua, että esityksessä on määritelty pitkäaikainen asumispalvelu (vähintään kolme kuukautta kestävä).

Asumispalveluista/tuetusta asumisesta perittävistä maksuista ei ole ollut nimenomaista sääntelyä voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä. Siksi on perusteltua, että asumispalveluiden asiakasmaksut on otettu mukaan käsillä olevaan esitykseen. Esityksessä esitetyt palvelujen tuntimäärät eivät kuitenkaan sovellu pitkäaikaiseen tuettuun asumiseen, jossa yksittäisen asiakkaan palvelutarpeet voivat vaihdella ajan kuluessa paljonkin.

Sosiaalihuoltolain mukaisen lapsiperheiden kotipalvelun maksu määräytyisi säännöllisenä ja jatkuvana perheen tulojen ja koon mukaisesti. Kotihoidontuki otettaisiin huomioon maksun määräytymiseen vaikuttavana tulona. Eesityksen mukaan enimmäismaksuprosentti saavutettaisiin jo melko kohtuullisella palvelujen tuntimäärällä kuukaudessa, jolloin myös maksu nousee varsin suureksi. Tilapäisesti käytettynä tulot eivät vaikuttaisi maksuun. SHL:n mukainen kotipalvelu on ennaltaehkäisevää palvelua ennen lastensuojeluasiakkuutta, ja sen maksuttomuuskin olisi perusteltua. Tiedossa on tapauksia, joissa palvelu on jätetty käyttämättä sen maksullisuuden takia.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

-

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

-

10 j § *Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift*

-

10 k § *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften*

Perusteltua, että palvelun keskeytyessä vähintään viiden päivän ajaksi, tämän ylimenevältä ajalta ei maksua perittäisi.

11 § *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift*

Esityksessä ehdotetaan, että asiakasmaksun huojentamisen ensisijaisuutta toimeentulotukeen nähden korostettaisiin ja kunnalle säädettäisiin velvollisuus huolehtia siitä, että asiakas saa nykyistä paremmin tiedon huojentamista koskevasta sääntelystä. Tämä on erittäin perusteltua. Kuntien

velvollisuus antaa tieto asiakkaalle siitä, että maksua alennetaan tai jätetään kokonaan perimättä parantaa asiakkaan oikeusturvaa ja kunnioittaa hänen osallisuuttaan omassa asiassaan.

Kun kunta voi alentaa tai jättää maksut perimättä myös omasta aloitteestaan, pykälän velvoite lisää tiedon perillemeno. Tiedon kulkua asiakkaalle voi parantaa vielä sillä, että ilmoitetaan lisätietoja antavan henkilön nimi ja yhteystiedot.

Informointi ei kuitenkaan valitettavasti vielä tarkoita, että kunnat alkaisivat myöntää maksuvapautuksia. Kunnat tarvitsevat ohjeistuksen maksujen kohtuullistamisesta/ perimättä jättämisestä silloin, kun siihen on tarvetta. Ohjeistuksessa olisi tarpeellista huomioida täydentävän toimeentulotuen myöntämismahdollisuus, mikäli maksuvapautusta ei myönnetä. Tässä vaiheessa pitäisi vielä olla mahdollisuus tehdä perimättäjättämispäätös, mikäli toimeentulotuen kautta ei asiakasta voida auttaa.

Perusteltua on, että maksuihin tulee mukaan kirjallinen oikaisuvaatimus.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Muutoksenhaku koskisi sekä maksukyvyyn mukaan määräytyviä että tasasuuruisia asiakasmaksuja.

Esityksen mukaan oikaisuvaatimusohjeen ei tarvitsisi olla erillisellä asiakirjalla, vaan ohje voitaisiin laatia suoraan laskulle. Esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja parantavat asiakkaiden oikeusturvaa.

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

-

Sunikka Sanna
Kriminaalihuollon tukisäätiö